

Mažųjų detalių katalogas

Gedimino Pranckūno fotografijų paroda Savivaldybėje

Liudvikas Jakimavičius

Gediminas Pranckūnas. „Lietvamzdžio kronšteinas Aušros vartų gatvės kieme“

Kiekvieno vilniečio sielą, ypač kai jis yra kur nors toli iškeliavęs, maloniai paglosto kokio nors atsitiktinai sutikto prašalaičio žodžiai: „Vilnius – nuostabus miestas, esu jūsų mieste buvęs ar apie jo grožį ką nors girdėjęs“. Tuoj pat imi antrinti jam, dar ką nors pridurdamas, pagražindamas, nors sielos kertelėj jauti kartėlį, kad esi ne iki galo nuoširdus, nes elgiesi lyg koks turistinės reklamos agentūros atstovas, mėginantis įbrukti nepažįstamajam retušuotų atvirukų komplektą. Sunku senam vilniečiui susitapatinti šiandien su šiuo miestu, kuris pasiutusiu greičiu keičiasi ir svetimėja. Kasdien dingsta, atrodytų, beveik nereikšmingi to miesto daiktai, detalės, atributai, ką jau kalbėti apie pastatus ar sielai artimas miesto erdves. Taip išsklaidoma miesto atmosfera ar aura, ir po ilgesnės kelionės visados jauti, kad grįžai jau į kitą, sunkiai beprisijaukinamą, nebe tos dvasios miestą, kurį andai palikai.

Paveldosaugininkai saugo istorinę ar architektūrinę vertę turinčius pastatus, gatves, įrašytas į paveldo sąrašus ir, deja, nevalioja jų išsaugoti, ką jau kalbėti apie smulkesnes miesto detales, kurios į tuos sąrašus nėra įrašytos. Jos yra tarytum kokie nors menkaverčiai šapai, apgamėliai ant veido. Atrodytų, buvę nebuve... Dings, niekas nepasiges. Panašiai kaip ir knygos didelėje senoje bibliotekoje – jei jų nėra kartotekoje, katalogo kortelėje, kas tų knygų ieškos, kas pasiges?

Gedimino Pranckūno pasirinktą temą ir galėčiau pavadinti mažuoju Vilniaus sienų katalogu. Menininkas sumanė užfiksuoti fotografijoje vieną Vilniaus veido smulkmeną (apgamėlį) – senus vėliavų laikiklius, kitaip vadinamus kronšteinais. Be galo sugestyvi meninė intencija pamatyti ir parodyti dramą, kurią slepia ne plati panorama, ne visuma, o detalė, atrodytų, tokia nereikšminga – vėliavos laikiklis ant nutriušios, nutrupėjusios namo sienos. Metoniminis mąstymas, kai detalė kalba apie visumą, ir yra tas meninis sakymas, kuriuo nesumeluosi, kaip dažnai suveidmainijama didelėmis, visa aprėpiančiomis metaforomis. Po jomis dažniausiai slepiasi tuštuma ir žmogiškoji puikybė. O tos autentiškos smulkmenos, pastebėtos ir tarytum „pagautos“, tampa labai iškalbingos. Jos ima pasakoti apie čia gyvenusius žmones, kalvius, amatininkus, turtingus ir skurdžius, apie prustišką prarasto laiko nostalgiją, apie miesto veidą, kurį vaizduotėje dar gali rekonstruoti, atkurti kaip viziją, į kurią pastūmėja metalinis kablys, įkaltas į yrančią Vilniaus sieną.

Jeigu meno ir menininko priedermė yra liudyti, tai šiuo atveju ir turime tokį labai daiktišką ir aiškų liudijimą, vertingą „įkaltą“ dideliame ir sudėtingame tyrime.

